

Міністерство освіти і науки України
Київський університет імені Бориса Грінченка
Благодійний фонд сприяння розвитку освіти імені Бориса Грінченка
Українсько-турецький культурний центр «Сяйво»
Асоціація івенторів України
Всеукраїнська рекламна коаліція
Асоціація зовнішньої реклами України
Українська бібліотечна асоціація
Українська асоціація видавців та книгорозповсюджувачів

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ В ІНТЕРКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ: МІЖКОНТИНЕНТАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ІНТЕЛЕКТУАЛІВ

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції

13 листопада 2014 року
м. Київ

The article attempts to outline the important problem of the library sector: delay in making public institutions' decision on functional transformation processes in libraries in Ukraine. It indicates state authorities' inadequate understanding new requirements on the way to the integration of libraries in the global information space. It argues that one of the main problems of the transformation process is a formal approach of the state policy.

Key words: library, social communication, cognitive aspect, state policy in the field of library business, transformation, globalization, information space.

УДК 378.4(73):023.5

Чуканова С.О.,

*координатор Американської Бібліотеки ім. В. Китастого,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»*

ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БІБЛІОТЕЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ВНЗ США

У статті проаналізовано проблему опанування інформаційною грамотністю студентами бібліотечних ВНЗ США. Автором зроблено огляд деяких підходів до вивчення цього питання провідних американських бібліотекознавців. Розглянуто основні аспекти вивчення інформаційної грамотності як складової навчального плану магістерської програми із бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США.

Ключові слова: ВНЗ США, інформаційна грамотність, компетентність, бібліотекознавство та інформологія, професійна підготовка.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми.

Питанням вивчення принципів інформаційної грамотності сьогодні переймається дуже багато американських вищих навчальних закладів, де готують бібліотечних працівників. Інформаційній грамотності навчають як бібліотекарів, так і користувачів. Сьогодні ця дисципліна міцно пов'язана із основами наукових досліджень, бібліотечною справою, правом, інформатикою, інформологією тощо.

Аналіз наукових досліджень. На думку Едварда К. Овусу-Анаша, доцента, бібліотекаря, координатора відділу інформаційної

грамотності та бібліотечної освіти при Коледжі Стейтон Айленд (Нью-Йорк), наукова бібліотека є ключовим елементом у вирішенні питання інформаційної грамотності у вищій освіті [4, 3].

У Сполучених Штатах Америки питання інформаційної грамотності наразі гостро стоїть у контексті вищої освіти. Більшість університетів та коледжів США вже готуються до перемовин із акредитаційними освітніми агенціями щодо включення цієї дисципліни у навчальні плани. Звісно наукові бібліотеки не залишаються осторонь цієї проблеми, оскільки саме вони як установи, що надають інформаційні послуги, повинні взяти на себе зобов'язання із проведення навчань з інформаційної грамотності. Із цього постає питання відповідності сучасного бібліотекаря ролі викладача, оскільки взявши на себе відповідальність за проведення навчань, направлених на формування інформаційної компетентності, бібліотекар повинен сам досконало володіти цими знаннями [4, 3].

Саме тому нині стали популярними дослідження з інформаційної грамотності фахівців бібліотечної справи. Одне із таких досліджень було проведено працівниками бібліотеки університету Урбана Шампейн в штаті Іллінойс, Джеймсом Трейсі та Сьюзен Сірінг. Вони провели опитування серед випускників магістерської програми із бібліотекознавства та інформології бібліотечної школи при університеті Урбана Шампейн як користувачів наукової бібліотеки університету. Завданням студентів, яких опитували, було оцінити бібліотечні послуги, які надаються університетською бібліотекою, а також продемонструвати своє вміння користуватись різними інформаційними ресурсами та послугами, таким чином, перевірялась їх інформаційна компетентність [7, 2-12].

Це дослідження також мало позитивний вплив на покращення інформаційних послуг університетської бібліотеки, на базі якої проходило дослідження, тож подібні опитування майбутніх фахівців носять дихотомічний характер: 1) перевірка знань та вмінь і компетентностей майбутніх фахівців, 2) покращення рівня бібліотечних та інформаційних послуг на основі отриманої в ході опитування інформації. Адже майбутні фахівці у галузі бібліотекознавства мають особливі вимоги до бібліотеки як установи, що оперує інформаційними ресурсами.

Виокремлення аспектів проблеми, які ще недостатньо вивчені. Говорячи про інформаційну грамотність або компетентність, варто

також зауважити, що сучасні інформаційно-комунікаційні технології повинні за вимогами часу широко використовуватись у навчальному процесі, зокрема й у вищих навчальних закладах. Ці технології також значною мірою впливають на темпи поширення інформації у сучасному науковому та освітньому просторі. У зв'язку з цим постає питання швидкого пошуку актуальної та достовірної інформації. Найефективнішим засобом для здійснення такого пошуку є використання знань, умінь, навичок та компетентності користувача бібліотечно-інформаційними ресурсами.

Метою статті є розглянути основні аспекти вивчення інформаційної грамотності як складової навчального плану магістерської програми із бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США.

Завданням статті є проаналізувати досвід викладання основ інформаційної грамотності у бібліотечних ВНЗ США.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих результатів. Як відомо, бібліотеки мають за основну мету відбір та упорядкування величезних масивів інформації аби якомога краще забезпечити своїх користувачів якісною інформацією [5]. Проте серед уже систематизованих друкованих бібліотечних ресурсів та електронних баз даних також необхідно здійснювати відбір. Саме тому кожен науковець проводить власний пошук необхідної інформації для дослідження. При цьому як студенти, так і науковці обов'язково повинні володіти певним рівнем сформованості бібліотечно-інформаційної компетентності. Належний рівень бібліотечно-інформаційної компетентності є запорукою ефективної наукової діяльності, одним із аспектів її ефективності.

Інформаційна грамотність у США невід'ємно пов'язана з однією із провідних освітніх засад — неперервністю освіти, а, як ми знаємо, повноцінна освіта є неможливою без використання бібліотечно-інформаційних ресурсів. Американська бібліотечна асоціація визначає інформаційну грамотність як сукупність якостей особистості із розпізнання ступеня важливості інформації, здатність виокремити, оцінити та ефективно застосувати необхідну інформацію [2, 4]. Інформаційна грамотність має велике значення у сучасному швидкозмінному інформаційно-технічному суспільстві. Інформація сьогодні доступна у бібліотеках, спеціальних організаціях та об'єднаннях, медіа, Інтернет. Проте, де б не працював бібліотекар або інформолог: у великій науковій бібліотеці, сучасній

університетській бібліотеці або філії міської публічної бібліотеки, він працює в одній бібліотечній системі [3, 15]. Деякі фахівці у галузі інформаційних послуг працюють незалежно від установи [3, 16]. Розглянемо детальніше характеристики деяких сучасних популярних бібліотечних посад в інформаційних установах та бібліотеках США:

Інформаційний брокер — це особа, яка виконує дослідження на замовлення. Інформаційний брокер здійснює пошук у бібліотечних друкованих колекціях та електронних базах даних наукової інформації [3, 18].

Директор публічної бібліотеки — це особа, яка контактує з місцевою владою, шукає шляхи фінансування бібліотеки, здійснює загальне управління. Знання, якими необхідно володіти особі на цій посаді, стосуються таких галузей знань як: політологія, правознавство, економіка тощо [3, 19].

Директор університетської бібліотеки — це особа, яка знаходиться у постійному контакті з адміністрацією університету, здійснює загальне управління бібліотекою, планує бібліотечний бюджет, вирішує проблеми із розміщенням колекцій, з авторськими правами, обговорює з провайдерами електронних ресурсів ціни на пакети баз даних наукової інформації, проводить кадрову політику бібліотеки.

Багато посад у галузі інформаційного обслуговування та бібліотечної справи стають дедалі популярнішими: бібліограф-аналітик, менеджер баз даних, інформаційний асистент тощо. Дипломовані фахівці із бібліотекознавства та інформології по завершенні навчання можуть розвивати свою кар'єру у таких типах установ: публічні бібліотеки, спеціальні бібліотеки та інформаційні центри, наукові бібліотеки, шкільні бібліотеки та медіа центри, інші інформаційні агенції [3, 20-27]. Бібліотекарі, інформологи та інформаційні аналітики виконують на робочих місцях такі професійні функції (надають такі послуги): надають інформаційно-довідкові послуги, допомагають громадянам у вирішенні побутових питань (на кшталт заповнення резюме для влаштування на роботу тощо), надають поради щодо літератури, працюють з дітьми, людьми з обмеженими можливостями, працюють з громадою у наукових бібліотеках (публічний відділ при закритій бібліотеці), обслуговують віддалених користувачів, здійснюють виїзне обслуговування, надають техніч-

ні послуги, здійснюють роботи з комплектування та каталогізації фонду працюють у відділі збереження матеріалів, займаються автоматизацією бібліотечних процесів, здійснюють адміністрування. Деякі посади у галузі інформології закріплені за бібліотекарями через спільність освіти інформологів та бібліотекарів [3, 28-43].

Навіть працюючи на посаді, вже дипломований спеціаліст не припиняє вчитись. Навчання продовжується протягом усієї бібліотечної кар'єри спеціаліста із бібліотекознавства та інформології. Продовжитись навчання може у вигляді тренінгів, конференції, дискусій тощо.

Популярними на сьогоднішній день є тренінги, розроблені провайдерами (постачальниками) баз даних наукової інформації, адже із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та швидким поширенням Інтернет-послуг більшість користувачів бібліотек почала надавати перевагу електронним ресурсам. Аби бути у курсі останніх інформаційних тенденцій, сучасний бібліотекар повинен професійно володіти знаннями та вміннями із використання електронних баз даних наукової інформації, окрім цього він повинен також вміти навчити користувача здійснювати ефективний та правильний пошук у цих базах даних.

Одним із практичних завдань сучасного бібліотекаря є допомога користувачеві у пошуку необхідної інформації. Спроможність знаходити можливості доступу та здійснювати ефективний інформаційний менеджмент називається інформаційною грамотністю (information literacy) [6, 13]. Інформаційна грамотність впливає безпосередньо на успішність наукової діяльності, тому що саме від неї залежить вміння оперативно обробляти інформацію та визначати її релевантність.

Висновки. Проходячи по різних каналах, інформація надходить до кінцевого споживача у не фільтрованому вигляді, що викликає багато сумнівів стосовно її автентичності, надійності та коректності [2, 4]. Виходячи з цього, варто звернути увагу на рівень бібліотечно-інформаційної компетентності як на провідний чинник, що забезпечує ефективність освіти. Вміння користуватись бібліотечно-інформаційними ресурсами та укладати власні бази даних на їх основі є важливим показником ефективності наукового дослідження. Особливо ці вміння та навички повинні бути притаманні майбутнім бібліотекарям.

Перспективи подальших досліджень. Термін, найближчий до інформаційної грамотності, — «інформаційна компетентність». Для того, аби порівняти ці два терміни, звернімося до терміну «компетентність у навчанні». Компетентністю у навчанні називають знання, «яке людина набуває не лише під час вивчення предмета, групи предметів, а й за допомогою засобів неформальної освіти, внаслідок впливу середовища» [1, 408]. Звідси випливає, що інформаційна компетентність — це знання, набуте в процесі навчання та самостійної наукової діяльності, що передбачає самостійне використання інформаційних ресурсів та визначення релевантності інформації і спрямоване на успішне виконання наукової та дослідної роботи. Схематично складові інформаційної компетентності в контексті бібліотекознавства можна зобразити у вигляді інтеграції таких складових: інформаційний пошук; вміння користуватись бібліотечно-інформаційними ресурсами; основні джерела надходження інформації; вміння визначати релевантність матеріалів.

Зазвичай навчання з інформаційної грамотності для користувачів бібліотек проводять самі бібліотекарі, ось чому так важливо для майбутніх фахівців у галузі бібліотечної справи та інформаційних послуг мати педагогічну підготовку на рівні з бібліотечною. Саме тому перспективними будуть дослідження формування рівня інформаційної компетентності у майбутніх бібліотечних працівників не лише на теренах США, а й України, оскільки наша держава прагне розвивати бібліотечну галузь.

Джерела

1. Енциклопедія освіти / гол. ред. В.Г. Кремень. — К. : Юрінком Інтер, 2008.-1036 с.
2. Information Literacy Competency Standards for Higher Education / [Електронний ресурс] // Directory of ALA-Accredited Master's Programs in Library and Information Studies. — Режим доступу : <http://www.ala.org/accreditedprograms/directory> — Назва з екрана.
3. McCook K. Opportunities in Library & Information Science Careers. McGraw-Hill, 2001.-160 p.
4. Qwusu-Anash E.K. Information Literacy and Higher Education : Placing the Académie Library in the Center of a Comprehensive Solution / E.K. Owusu-Anash // The Journal of Académie Librarianship. — 2004. — V.30, № 1.- P. 3-16.

5. Rubin Richard E . Foundations of Library and Information Science. — New York : Neal-Schuman Publishers, Inc., 2004. — 495 p.
6. Rumsey S. How to find information : a guide for researchers / Sally Ramsey. Second edition. The McGraw-Hill: Open University Press, 2008 — 242 p."
7. Tracy D.G. LIS Graduate Students as Library Users : A Survey Study / D.G Tracy, S.E. Searing // The Journal of Academic Librarianship. — 2014. - V 40, № 3/4 - P. 2-12.

В статье анализируется проблема овладения информационной грамотностью студентами библиотечных ВУЗов США. Автор рассматривает некоторые подходы к изучению этого вопроса ведущих американских библиотечных специалистов. Рассмотрены основные аспекты изучения информационной грамотности как составляющей учебного плана магистерской программы по библиотековедению и информологии в ВУЗах США.

Ключевые слова: ВУЗы США, информационная грамотность, компетентность, библиотековедение и информология, профессиональная подготовка.

The article analyses the problem of Information Literacy Education by the students of Library departments of the USA higher educational establishments. The author examines some approaches to the following issue represented by current American library scientists. It is presented the main aspects of the Information Literacy Education as the main components of Master's Programs in Library and Information Studies in higher educational establishments of the USA.

Key words: higher educational establishments of the USA, information literacy, compentence, Library and Information Studies, professional training.